

(ESMA)

JARIBIO LA TATU K.C.P.E

003

DARASA LA NANE 2020

**KISWAHILI
SEHEMU YA
KWANZA:**

LUGHA

Muda: Saa 1 dakika 40

SOMA KWA MAKINI MAAGIZO YAFUATAYO

1. Umepewa kijitabu hiki cha maswali na karatasi ya kujibu. Kijitabu hiki kina maswali 50.
2. Ikiwa utataka kuandika chochote ambacho si jibu andika katika kijitabu hiki.
3. Ukisha chagua jibu lako lionyeshe katika **KARATASI YA MAJIBU** na wala sio katika kijitabu hiki cha maswali.

JINSI YA KUTUMIA KARATASI YA MAJIBU

4. Tumia penseli ya kawaida.
5. Hakikisha ya kwamba yafuatayo yameandikwa katika karatasi ya majibu:
NAMBA YAKO YA MTHANI
JINA LAKO
JINA LA SHULE YAKO #
6. Kwa kuchora kistari katika visanduku vyenye namba zinazokuhusu, onyesha nambayako kamili ya mthani (yaani namba ya shule. Na zile namba tatu za mthani) katika **sehemu** iliyotengwa mwanzo wa karatasi ya majibu.
7. Usitie alama zozote nje ya visanduku.
8. Iweke safi karatasi yako ya majibu.
9. Kwakila swali 1–50 umepewa majibu manne. Majibu hayoyameonyeshwa kwa herufi A, B, C na D. Ni jibu **MOJA** tu kati ya hayo manne ambayo ni sahihi. Chagua jibu hilo.
10. Kwenye karatasi ya majibu, jibu sahihi lionyeshe kwa kuchora kistari katika visanduku chenye herufi uliyochagua kuwa ndilo jibu.

Mfano

Katika kijitabu cha maswali:

11. Choka kwa **uchovu**, ni mfano wa cheka kwa

- A. ^A chekesha **11** | A | B | C | D | **21** | A | B | C | D | **31** | A | B | C | D | **41** | A | B | C | D |
- B. chekacheka
- C. ucheshi
- D. chekesha

Jibu sahihi ni C (ucheshi)

Buco

Katika visanduku vinavyoonyesha majibu ya swali namba II, kibanduku chenye herufi C ndicho kilichochoywa kistari.

11. Chora kistari chako vizuri. Kistari chako kiwe cheusi na kisijitokeze nje ya kisanduku.
12. Kwa kila swali, chora kistari katika kisanduku kimoj tu kati ya visanduku vinne ulivyopewa.

Kitabu hiki cha maswali kina kurasa 7 zilizopigwa chapa. Watahiniwa ni lazima wahakikishe kuwa kurasa zote za karatasi ya mtihani zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

Tovuti: www.jesmapublishers.com

Barua pepe: jesmapublishers@yahoo.com

003 *Jesma Publishers & Education Booster Ltd. Sim: 0206554346/0202217088/0701545759/0734207811*

FUNGUA UKURASA

Soma vifungu vifuatavyo. Vina nafasi 1 mpaka 15. Kwa kila nafasi umepewa majibu manne hapo. Jaza kila pengo kwa jawabu lifaa/o zaidi.

Bahili hakujua 1 ya ukarimu 2 siku 3 na ya kumfika.

Yeye alikuwa 4 watu wanaosadiki kuwa kwa lolote ambalo 5 mtu yeyote, hawana budi 6 malipo. Watu hawa hujitetea kwa methali isemayo,

7 Siku hiyo alipoteza nauli yake alipokuwa akirejea nyumbani. Juhudi zake za kuomba msaada hazikufua dafu. Basi 8 hadi chengoni huku amechoka tiki.

1. A. thamani B. dhamani C. umuhimu D. sababu
2. A. tangu B. hata C. wala D. hadi
3. A. aliofikwa B. aliyefikwa C. alipofikwa D. alivyofikwa
4. A. baadhi ya B. kati ya C. miongoni mwa D. miongoni ya
5. A. wanalomtende B. wanamtendea C. wantendealo D. wakimtendea
6. A. kumtoza B. kutolesha C. utochia D. atozwa
7. A. Jaza ya hisani B. Lisilo budi hubidi C. Tenda wemanenda D. Mkoono mtupu haurambwi
8. A. akaendajoshi B. akapiga milundi C. akatimrija D. akapiga vijembe

Ni jambo la kusikiliza, "aonavijnawkiingilia starehe 9. Jambo hili limechangia 10 kwa 11 katikajamii. 12 vijanabatawanaoi4! ia~halifu 12

tame; Fez. :C-

kesho.

9. A. wasiozimudu B. wasioimudu C. wasizozimudu D. wasivyozimudu
10. A. kuzorota B. kufilisika C. kuimarika D. kutekelezwa
11. A. kuko B. iko C. papo D. wapo
12. A. japo B. ili C. bali D. ila
13. A. kugharimia B. kugharimu C. kugharamia D. kugharamisha

14. A. <lira   B. mwewe   C. mbwakoko   D. pakashume
15. A. Tukienda   B. Mkiendelea   C. Wakiendeleza   D. Tukiendelea

Kuanzia swali la **16** mpaka **30**, jibu kila swali kulingana na maagizo uliyopewa.

16. Chagua sentensi iliyotumia kielezi cha kutilia mkazo kwa usahihi.
 A. Wao ni marafiki wa kufa kupona.
 B. Kamau ni rafiki yangu wa toka nitoke.
 C. Tumeuzeni utamaduni wetu tangu asili na jadi.
 D. Waombolezaji walilia kwa shangwe na hoihoi.
17. Nyuzi ni wingi wa uzi aidha ni
 A. kasi ya mawimbi baharini.
 B. vipimo vyajoto.
 C. viwango vya mvua iliyonyesha.
 D. Makadirio ya masafa ardhini.
18. Tambua sentensi iliyotumia **ji** ya hali.
 A. Mtoto alijichafua akicheza.
 B. Mwimbaji yule ni maarufu sana.
 C. Utunzaji wa mazingira ni wajibu wetu sote.
 D. Jigari hilo ni la mjoba wake.
19. Ukitaka kupima usawa wa **ukuta utatumia** kifa kipi?
 A. Timanzi
 B. Patasi
 C. Jiriwa
 D. Pim~maji.
20. ni zaozima la mmea uzaao ndizi.
 A. Chane
 B. Mgomba
 C. Kipeto
 D. Mkungu
21. Andika wingi wa sentensi ifuatayo: Hukujua kuwa angeniuliza swali kama hilo.
 A. Hawakujua kuwa mngewauliza maswali kama hayo.
 B. Hamkujua kuwa wangepuliza maswali kamahiyo.
 C. Hamkujua kuwa wangetuuliza maswali kamahayo.
 D. Hawakujua kuwa mngetuuliza maswali kama hayo.
22. Akifishasentensi ifuatayo. Mwalimu aliwauliza mnafanya nini hapa.

23. Ainisha maneno yaliyoangaziwa katika sentensi ifuatayo.
 Timu **hii** ni hodari **kuliko ile**.
 A. Kivumishi, kielezi, kiwakilishi.
 B. Kivumishi, kihusishi, kivumishi.
 C. Kivumishi, kiunganishi, kielezi.
 D. Kiwakilishi, kihusishi, kivumishi.
24. Kinyume cha methali: Mtoto akililia wembe mpe ni
 A. Mpanda ngazi hushuka.
 B. Mtoto umleavyo ndivyo akuavyo.
 C. Mchaguajembe si mkulima.
 D. Pilipili usiyoila yakuwashiani?
25. Kati ya vyombo hivi vya muziki, kipi cha asili?
 A. Gitaa.
 B. Fidla.
 C. Tarumbeta.
 D. Siwa.
26. Mimi ni mvulana. Jina langu ni Tito. Nina dadammojaanayeitwa Asha. Kila tunapoonanasisiuitana
 A. aia.
 B. aia.
 C. umbu.
 D. umbu.
27. unalowtjasho chapachapa. Sentensi hii imetumia tamathali gani za usemi?
 A. nahau, tashbihi.
 B. Sitiari, tanakali za sauti.
 C. Chuku, milio.
 D. Sitiari, nahau.
28. Zawadi anayopewa mtu kwa kupata kitu kilichopotea huitwaje?
 A. Fichuo.
 B. Arbuni.
 C. Koto.
 D. Kiangazamacho.
29. Mkutano ulimalizika wakati **wajua la utosi**. Je huu ni wakati gani?

- A. Mwalimu alitakakujua walichokuwa wakifanya hapo?
B. Mwalimu aliwauliza, "Mnafanya nini hapa?"
C. Mwalimu aliwauliza, "mnafanya nini hapa?"
D. Mwalimu aliwauliza, "Mnafanya nini hapo?"

- A. Adhuhuri.   B. Macheo.
C. Machweo.   D. Asubuhi.

30. Chagua kikundi cha sifa zisizochukua viambishingeli.

- A. imara, halali, dhaifu, laini.
B. bora, safi, chafu, gani.
C. tele, refu, embamba, kali.
D. tajiri, tano, gumu, kadhaa.

DRS 8 KISWAHILI 003 2020

3

mn

27

uur

ga

tu

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali 31 - 40

Hivi karibuni, nchi ya Kenya iliingia katika hesabu ya zile nchi ambazo zimewahi kudungwa na mwiba wa vita vya wenyewe kwa wenyewe. Japo vita hivi vilisababishwa na uchaguzi wa mwaka Elfu mbili na saba, vilituonyesha namna tulivyogawanyika katika misingi ya kikabila. Kuna mengi ambayo tunaweza kufanya ili kuuziba ufa huu ambao umetugawanya.

Kwanza tunaweza kuhimiza matumizi ya lugha ya taifa katika nyanja zote za maisha badala ya watu kutumia lugha zao za mama. Vilevile, viongozi waache ukabila na wawe na mtazamo wa kitaifa. Wamechangia sana kuchochea hisia za kikabila badala ya kuwaunganisha Wakenya. Maeneobunge mengine yamegawika katika misingi ya kikabila na hata kupewa majina ya kikabila. Pia inafaa kila Mkenya ahubiri umoja wa kitaifa.

Shule zetu za upili zimekuwa vyungu vya kuchemshia ukabila. Isipokuwa shule za kitaifa ambazo huchukua wanafunzi kutoka maeneo yote nchini, shule za magatuzi almaarufu kaunti na zile za wilaya huchukua asilimia sabini ya wanafunzi kutoka maeneo ya karibu. Hivyo basi utapata mwanafunzi amesema eneo hilo kutoka shule ya msingi mpaka kidato cha nne. Wanafunzi kama hawa hutumia lugha za mama na kwa hivyo hawachangii katika utafu. Itafaa vilevile iwapo kutakuwa na ugavi sawa na rasilimali. Ilivyo sasa ni kuwa maeneo mengine yana maendeleo ya hali ya juu na mengine hayana hata chakula. Jambo hili linaleta uhasama wa kimaeneo.

Tunaweza vilevile kuwa na siku ya utamaduni ambapo tuna maonyesho ya kitamaduni. Kwa kuonyesha utamaduni wa kila kabilanchini, utafurahia tamaduni anuwai tulizo nazo na kuzichukulia kuwa kitegauchumi kukiokuwa sababu ya vita.

Makundi haramu pia yanaleta ukabila. Wakati wa vita vilivyozuka hapa nchini, kila kabila lilikuwa na kundi lake la kulipigania. Kulikuwa na uhalifu mkubwa uliosababishwa na makundi haya yafaa kupigwa marufuku.

Nafasi za kazi nazoziwaendee wale waliohitimu na wala si kutolewa kwa misingi ya kikabila. Vilevile, iwapo viongozi watakuwa mifanomezuri watasaidia sana viongozi waache matamshi kama vile, "kabila letu linaonewa," au "Ndugu Zangu tunamalizwa." Iwapo watakuwana mitazamo ya kitaifa, basi watasaidia sana kuleta mtagusano katika nchi hii.

Wananchi wenyewe waelewe kitu kimoja, kuwa makabila nchini Kenya ni mawili- matajiri na maskini. Kwa mfano, hata baada ya kuwachonganisha Wakenya viongozi wetu huonekana wakila na kucheka pamoja. Sisi wananchi tumebaki na kinyongo lakini wao ni marafiki baada ya kututumia na kupata walichotaka, madaraka.

Vyombo vya habari vinapaswa kuarifa, kuelimisha, kuburudisha na kuyafichua maovu. Hata hivyo, kuzuka kwa idhaa za kikabila kimechangia kuvuruga umoja. Viongozi hutumia vyombo hivi kuhubiri chuki kwa watu wa makabila yao. Mambo ya aina hii hudhoofisha juhudi za kulinganisha taifa.

Hakika, ni vyema tufikirie kuhusu wajibu wetu katika maendeleo yetu binafsi na ya taifa letu. **Chombo hakiendi ila kwa kafi.** Tukijijenga, taifa zima tutapiga hatua kubwa pia. Badala ya kutumia juhudi zetu kuzozana kwa misingi ya kikabila, ni vyema tushikane mikono ili tusonge mbele pamoja.

31. Ni sahihi kusema kuwa,
A. Kenya ilijiungakupigana na mataifa yenye vurugu.
B. Kenya imehusika tena katika machafuko ya kisiasa.
C. Kenya imekuwa mojawapo ya nchi zilizoshuhudia machafuko.
D. Kenya ilikuwa nchi ya kwanza kushuhudia vita vya kikabila.
32. Vita hivi vinavyozungumziwa,
A. vilitokea kabla ya uchaguzi mkuu nchini.
B. vilitokana na tofauti za kikabila zilizojitokeza kisiasa.
C. vilisababishwa na viongozi wenye maono ya kitaifa.
D. vilikuwa baina ya makabila makuu na yale madogo.
33. Umuhimu wa lugha ya kitaifa kulinganama kifungu hiki ni,
A. kuyaangamiza makabila.
B. kutambulisha taifa.
C. kukuza utamaduni.
D. kuliunganisha taifa.
34. **saaa-a**
A. kutohimiza utangamano wa jamii mbalimbali.
B. kutoa mafunzo kwa kutumia lugha ya mama.
C. kupokea wanafunzi kutoka sehemu mbalimbali.
D. kuwanyima nafasi wanafunzi wajamii za karibu.
35. Kuendelea kwa baadhi ya maeneo bunge kuliko mengine ni ishara kuwa,
A. ubaguzi unajitokeza katika ugavi wa rasilimali.
B. mipaka ya kimaeneo imewekwa kwa misine va kikabila.
36. Kulingana na aya ya nne,
A. kuwepo kwa tamaduni mbalimbali kunahujumu umoja wetu.
B. Maonyesho ya kitarnaduni yarnechangia ukabila nchini.
C. tofauti zetu zinaweza kutufaidi badala ya kutugawanya.
D. kila kabila lina siku ya utarnaduni ya kitaifa.
37. Makundi hararnu nchini,
A. yanasaidia kutetea makabila yao yasmyanyaswe.
B. mara nyingi hutetea haki za makabila yote.
C. hayana uhusiano wowote na makundi ya kikabila.
D. huteteleza uhalifu kwa visingizio vya kutetea jamii.
38. Makala hayayaonyesha wazi kuwa,
A. Viongozi wa kisiasa ni maadui wakubwa.
B. Viongozi wa kisiasa huwatumia wanyonge kujifaidi.
C. Nchi hii haina makabila mengi jinsi tunavyofikiria.
39. Metha **chombo** hikiendi ila kwa kafr'
A. watu wa maeneo haya wana bidii kuliko wenzao.
D. serikali inazingatia usawa katika ugavi wa rasilimali.

i
n
a
m
a
a
n
a

kuwa,

A. maendeleo hayatapatikana bila watu

kawa na ubinafsi.

B. juhudi za kuliunganisha taifa ni la serikali na viongozi.

C. taifa haliwezi kuendelea bila mchango wa wananchi.

D. wananchi hawawezi kuungana bila viongozi wa kisiasa..

40), Neno **mtagusano** jinsi lilivyotumika lina

maana sawa na,

A. utangarnano.

B. utengano.

C. mvurugano.

D. utamaduni.

n

l

ila huanzi a
ini.

p

z

Yasome makala ya fuatayo kisha ujibu maswali 41 -- 50

Payuka alikuwa kilimilimi hivi kwamba lolote alilonasa kwa yeyote awaye yule, sharti angeliwasilisha na kumtaarifu mwingine. Hakujali lilisemwa na nani au kwa nini. Hata mambo ya faragha ya baraza la wazee angeingilia tu, sijui akiwa mgeni wa nani, kisha angeyasambaza hata kwa vibaka na vigoli. Udukizi wa namna hii ulimpelekea kuwa na rabsha baina yake na wote waliomzunguka. Kila aliyemwona akikaribia alijaribu kuyafunika maneno yake hadi apite. Msemo, "funika kombe mwanaharamu apite," ukawa wamlenga yeye.

Waaidha, alikuwa na ulimi wa upanga. Kungalikuwa na mashindano ya kukaripiana, **neni la kwanza la payuka lingalimpiga dafrao mpinzani wake hata ajiuzulu mara moja**. Alifikiri maisha ni jukwaa la mashindano na kwake yeye aliyekuwa na upyaro wa msimu ndiye angeshinda. Maneno yake yote yalikuwa mfano wa sumu yajoka kali. Naye kwake, hili lilikuwa na hasarapia. Aliuvaa uso usiofurahi, kila wakati umekunja mapeto, midomo imekunjana na uso umejaa makanyanza kama mzee mwenye umri wa miaka mia moja. Mgeni yeyote aliyemwona na kusikia, kuwa alikuwa mtoto ambaye hata ubwabwa haujamtoka shingoni alimaka.

Payuka pia alikuwa mcheza shere. Ukweli ukawa neno lisilo na maana kwake. Hakuiona ahadi kuwa deni kazini angeahidi jambo fulani wala asingelitimiza asilani. Mkutanapo angekupiga chenga kukudanganya. **Angekupaka mafuta kwa mgongo wa chupa na** uridhikapo na kuenda, angeahirisha utekelezaji wa ahadi yenu hadi mtaka tena. Kwa mtendwa, hii ilikuwa dhihaka iliyokithiri.

Uchokochoke wake ulimfanyaa akuwili. Akimwona yeyoe aki nawiri angejitokeza kama anayeteremea mno na mwenye kusherehejea. **Wajua naapaaye**. Hili lingenya anayelengwa kumfunulia moyo wake wote na kuuacha wazikwake amchunguze atakavyo. Maadui wangevutwa kwa ulimi. Kuna walioibwa kutapeliwa, kuhujumiwa kwa mioto au kwa namna yoyote ile, wengine waliuawa kutokana na hila zake kumbe alitafuta jinsi yakufaidika yeye!

Naye avumae bahrini papakumbewengine **wapo? Ukiaukwa** upanga, kwa upanga pia utakufa. Chokochoke za payukazikawabughudhi **Vijana wengi kwamudamrefu**, naowakampangia njama. Wakaitumia njia ile ile aliyotumia kulipizia kisasi - ulimi mtamu. Walijua kuwa yeye alipenda kuutumia ulimi wake kupata sifa. Wakati huo makachero walikuwa wakichunguza kwa kina vyanzo vya visa mbalimbali vya uhalifu kitongojini humo. Wakajua kumsifu kwa kiasi kidogo tu kungemfanya kujisahau na kuelezea siri zake zote.

Licha ya kuutumia kuropoka, ulimi wa Payuka pia ulitumiwa kuchapa maji. Siku ya mtego, vijana hao walijifanya karimu kwelikweli, wakarnnunulia kileo. Alipokwishachapa ugimbi, vijana wakaanza kumsifu Payuka kwa ujanja huku wakiwakashifu watu mbalimbali waliojua kuwa walikwishahasiriwa na afriti huyu. Kusikia sifa zake zainuka, alianza kutokwa na maneno shelabela. Alieleza alivyowashusha wote hao kwa jinzi mbalimbali - kuna aliowapangia kuuawa, kuibiwa, kuchomewa nyumba na kadhalika.

Wakati huu wote, kachero mmoja alikwishakaribia akiwa na kiredio cha kunasia sauti. Akishaboboka bobobo, makachero wawili wakajitokeza, wakajitambulisha na kumfahamisha Payuka shughuli zao pale. Alipojaribu kujitetea kiredio kikafunguliwa, akayasikia yote aliyosimulia. Akalevuka palepale, akawaangalia vijana wale majirani ambao sasa walikuwa wakitabasamu. "Twende kituoni!" Makachero wakamwamuru. Waliokuwepo wakajisemea nyoyoni, "Kweli heri kujikwaa dole kuliko

kujikwaa ulimi".

41. Chaguajibu lililo sahihi.
- Payuka aliyachunguz.amambovizuri kabla ya kuyasambaza.
  - Wengi walipenda kuzisikiliza chokochoko za Payuka.
  - Baraza la wazee lilimtumia Payuka kutangaza mambo yake.
  - Payuka alipenda kuchunguza maneno iii ayasambaze.
42. Kutokana na hulka ya Payuka,
- mara nyingi alivurugana na watu.
  - alijizolea umaarufu kila mahali.
  - alipendwa sana na vibaka na vigoli.
  - alijipata akizungukwa na watu mara nyingi.
43. 'Neno la kwanza 'ayuka lingalimpigadali'Ompinzani wake hata ajiuzulu maramoja'. Kauli imetumia tamthali gani za usemi
- sitiari, nahau -
  - nahau, chuku.
  - tashihisi, chuku.
  - tashbihii, inaya.
44. Payuka alio k uwa mzee kwa sababu ya, ne ana k
- upyoro wake.
  - kununa mara nyingi.
  - kuchukiwa na watu.
  - maneno mengi aliyojua.
45. Sifa nyingine ya Payuka iliyojitokeza ni,
- kutotimiza ahadi.
  - kuingiliana na wageni.
  - kupenda vita.
46. Msemo mwingine wenye maana sawa na, 'angedkupaka mafuta kwa mgongo wa chupa' ni
- angedkupiga vijembe.
  - angedkuvika kilemba cha ukoka.
  - angedkuonea gere.
  - angedkutiakiwi.
47. Payuka alijenga uhusiano na wale waliofanikiwa iii,
- azijue siri zao na kuwatangazia wengine.
  - aige nyendo zao na kufanikiwa kama wao.
  - atangaze siri zao waweze kutiwa mbaroni.
  - awavute karibu na kupata nafasi ya jawadhulumu.
- Madhara ya alevi yanayojitokeza katika kifunguni,
- ru shindwa kudhibiti maneno yake.
  - aswa namakachero bila kujitetea wyo.
  - utoa siri za wenzetu kwa maadui zao. 1uwafuatata maadui ili kufaidika.
49. Payulahkuwa kijitetea kwakuwa,
- kuhepa watu wasikutane.

- » A. alikwani jkipindua
B. ushahidi dhidi yake ulikuwa dhahiri.
C. wenzake walitoa ushahidi dhidi yake.
D. alishtakiwa kwa mambo ambayo hakuyajua.

50. Kulingana na kifungu, ni wazo kuwa,

- A. askari walipofika pale walikuja kumchunguza Payuka.
B. vijana waliomnunulia Payuka pornbe walikuwa makachero.
C. Payuka alikuwa mhusika mkuu kwenye maovu kijijini.
D. vijana waliomsaliti Payuka walikuwa washirika wake maovuni.

**JESMA APRIL HOUDAY HOMEWORK BOOKLET WILL BE AVAILABLE
IN ALL LEADING BOOKSHOPS FROM 10 MARCH 2020.
DONT MISS!!!**

DRS 8 KISWAHILI 003 2020

la P
a

hii

7
48.

mt
kuna
ipasa
k